

Diario de la Mañana - Glosari
Index

Any I

- Nº 2, ^{dissabte} 9 Març 1929 p.1 Constança
- " 3, ^{dimecres} 10 " " p.1 Ya coneixeu "L'Estel"?
- " 4, ^{dijous} 12 " " p.1 Necrologia
- Nº 5, ^{dimecres} 13 " " p.1 "L'espill a Trossos"
- Nº 6, ^{dijous} 14 " " p.1 "Blasco Ibañez i Valencia"
- " 7, ^{dijous} 15 " " p.1 Imaginació infantil
- Nº 9, ^{dimecres} 17 " " p.1 -Turisme
- Nº 10, ^{dijous} 19 " " p.1 Sota l'arc de Cabanes
- Nº 11, ^{dimecres} 20 " " p.1 Penysicola
- Nº 12 ^{dijous} 21 " " p.1 Sant Joan de Penyaçolosa
- Nº 13 ^{dijous} 22 " " p.4 Benifassà
- Nº 14 ^{dissabte} 23 " p.1 La cartotxa de la Vall de Crist
- Nº 15 ^{dimecres} 24 " p.1 La quaresma dels cacics
- Nº 16 ^{dijous} 26 " p.1 - Un llibre de Dan Sturzo
- Nº 17 ^{dimecres} 27 " p.1 - Europeisme
- Nº 19 ^{dissabte} 30 " " p.1 ~~Toras i boxa~~ Permis per a cantar
- Nº 20 ^{dimecres} 31 " p.1 - Toras i boxa
- Nº 21 ^{dijous} 1 Abril p.1 Marinetti
- Nº 22 ^{dimecres} 3 " " p.1 Descontents
- Nº 25 ^{dissabte} 6 " p.1 Fabriques d'articles
- Nº 28 ^{dimecres} 10 " p.1 Els patrimonis artístics
- Nº 29 ^{dijous} 11 " p.1 Clàusula Testamentària
- Nº 31 ^{dissabte} 13 " p.8 - El alfabet llatí
- Nº 32 ^{dimecres} 14 " p.1 "En busca del Gran Kan"
- Nº 33 ^{dijous} 16 " p.1 Teodor Llorente

- N 36 divendres 19 Abril 1929 p.1 Curiositat
- N 40 dissabte 20 " " p.1 Paper imprès
- N 43 dimarts - 24 " " p.1 - Al·lò de Mèxic
- N 46 dissabte 27 " " p.1 - Satisfaccio
- N 47 dimarts 28 " " p.1 La gent de les ciutats
- N 48 dimarts 30 " " p.1 " Oe "
- N 49 dimecres 1 Maig " p.1 Foc al bosc
- N 50 divendres - 3 " " p.1 - Llegendes castellonines
- N 54 dimecres 8 " " p.1 " Taula " a Castello
- N 55 dijous 9 " " p.1 De la bellesa
- N 58 dimarts 14 " " p.1 Aigua a la garriga
- N 59 dimecres 15 " " p.1 Sense tema
- N 60 dijous 16 " " p.1 Del valencià
- N 68 dissabte 25 " " p.1 Oratòria valenciana
- N 71 dimecres 29 " " p.1 È quan estarem contents
- N 72 dijous 30 " " p.1 ¿Suggestió col·lectiva?
- N 73 divendres 31 " " p.1 Sionisme
- N 76 dimarts 4 Juny p.1 El vot de les dones
- N 80 dimecres 5 " " p.1 Contra els tòpics
- N 81 dijous 6 " " p.1 Dones de Cati
- N 83 dissabte 8 " " p.1 Imperfecció humana
- N 84 dimarts 9 " " p.1 Asteriscos
- N 85 dimarts 11 " " p.1 Anuncis
- N 86 dimecres 12 " " p.1 Baldwin
- N 87 dijous - 13 " " p.1 - Comentaris
- N 88 divendres 14 " " p.1 La política i la indústria
- N 89 dissabte 15 " " p.1 El calendari
- N 92 dimecres 19 " " p.1 Estudiant honorari
- N 93 dijous 20 " " p.1 Franklin
- N 94 divendres 21 " " p.1 Teatre valencià d'Ar

- N 95 dissabte 22 Juny 1929 p.1 Carnet bibliogràfic
- N 96 dia mescl 23 " " p.1 Higiene als hotels
- N 97 di març - 25 " " p. 8 Poema actual
- N 98 dimecres - 26 " p.1 - Història de Vinaròs
- N 100 di vençres 28 " p.1 - "Cambo" per Pla
- N 101 dissabte 29 " " p.1 Colsona, guitarrista
- N 105 di jous - 4 Juliol p. 8 - Revistes noves
- N 106 di vençres - 5 Juliol p. 1 Frare Bernat Oliver
- N 107 dissabte 6 " p.1 - El ramoní és veida
- N 108 di mençre 7 " p.1 - El número 7
- N 109 di març 9 " p.1 - Fer la maleta
- N 110 dimecres 10 " p.1 - Asteriscos
- 124 di mençre 4 Agust p.1 Vacances

GLOSARI

Constància

Quan hom admira un treball que costa anys i anys de fer és grat considerar, entre altres qualitats, la dosis de constància que l'home treballador ha necessitat esmerçar per aconseguir l'obra feta.

Siga de l'ordre que siga.

La versalitat, el cansament, l'arrencada de cavall i parada d'ase no deuen ésser coneguts dels artistes ni dels conductors de pobles. La voluntat, constantment en treball, encara que dirigida per una intel·ligència mediocre, fa el miracle de les grans coses i de les grans obres.

No tots poden ésser genials, però sí tots poden ésser constants.

Una mica de caràcter intel·ligent ja és prou per a viure al món que coneixem, on hi ha tanta gent amb dos dits de front però sense orgull ni tossuderia.

Voliem triomfar?

Doneu-nos—o bé deixeu-nos pendre—el temps que hom necessita per a demostrar constància; us regalarem l'art i la significació educadora de la nostra obra.

Val per un programa.

Carles SALVADOR

9-111-1929

GLOSARI

¿Ya coneixeu "L'Estel"?

Uns dies aban d'aquella diada de Nadal passat va aparéixer al cel de les lletres vernacles "L'Estel"—col·lecció de llibres valenciàns—, que uns joves tendrals amb posat d'home i amb sèrietat de savis han sabut destèixer de les constel·lacions conegudes.

Peró aquest "Estel" porta cua.

Es petita encara, però ben feta de clara llum.

La cua del volum de poesies "L'espill a trossos", de Francesc Almela i Vives, el poeta-erudit dels poemes intelligents que ningú no deu desconéixer.

La cua del volum "Blasco Ibáñez i València", de Juli Just Gimeno, el biògraf de l'infància i de la joventut d'este valencià universal.

La cua dels escriptors Eduard López Chavarri, González Martí, Martínez Fernando, Manuel Palau, Cebrián Mezquita, Durán Tortajada, Thous Orts, Navarro Cabanes, Peruchó, Navarro Borrás, Miñana, Caballero... que ja han entregat originals.

La cua d'antologies de escriptors antics, de la Renaixença, dels d'abans la Guerra, dels d'ara...

La cua de les biografies de Llobart, de Llorente, de Sorolla...

Aquesta col·lecció de "L'Estel" porta cua, i cues de les que captiven el cor.

¿Ja coneixeu els llibres de "L'Estel"?

Carles SALVADOR

GLOSARI

Necrologia

a) Digam, primerament, la nostra trista paraula dol en recordació de la mort de Vicent Tomás i Martí, fill de Artana, ja que el dia primer del febrer passat feu cinc anys que el plorem. La seua fervorosa joventut intel·lectual era fer aplegar a un bell sitial de glòria. Mort ben jove, les coses i els horrors valencians ja li havien coronat la testa.

b) Digam, segonament, la nostra trista paraula dol per mossén Joaquim García i Girona, fill de Benassal, ja que el proppassat decembre moria en Gacza. Poeta original, traductor d'Horaci i notable lexicògraf del Maestrat i la Plana, s'havia guanyat les nostres admiracions.

c) Digam, tercerament, la nostra paraula dol per el trespàs del senyor Ricard Carreres, fill de Castelló, historiador de Cati, membre principal de la "Societat Castellonense de Cultura", que morí el dia 9 del febrer últim.

Per els tres bons amics, arries de la terra pairal de la nostra vernacle manera d'exposar idees, digam la nostra trista paraula dol.

Carles SALVADOR

GLOSARI

"L'Espill a trossos"

«El volum primer de la "Col·lecció L'Estel", que potser no haveu llegit encara, és un llibre de poemes d'un castellanenc, Almela i Vives, jove escriptor que si la salut li dona anys de vida ha de collir grans ramells de llorer en les lletres vernacles. Dels que ara té ja pot fer-se diverses corones.»

Es un llibre on la poesia raja de la mateixa intel·ligència al paper sense entrar per les vies cordials de la passió. Poesia lluenta on els rajos de l'ironia, de l'humor, del clasicisme i de les novelles escoles—sense cridòria—es trenquen en feixos de llum clara.

No l'haveu llegit per peresa, per economia...

Jo us dic, puix, que val la pena estirar el braç i adquirir-lo. El llegireu i ni us doldrà el temps esmerçat ni els quinsets que us costarà. Es més: quedareu amb la mel a la boca i desitjareu que el poeta us done el plaer de llegir un altre nou llibre de poesia.

Perquè "L'espill a trossos" no és un llibre de versos a la manera antiga, on els càntics a les floretes, als pardalets, a la barraqueta, etcètera, dona fàstic de tan replets de tòpics fets mal bé.

No, no. Es un llibre nou amb temes nous, itel·ligents, menats per un veritable poeta del nostre segle que ja comença a perdre la verdor.

Rruta assaonada la del llibre del vinarocenc Almela i Vives.

Carles SALVADOR

GLOSARI

"Blasco Ibáñez i València"

A l'aplegar el primer aniversari de la mort d'aquest escriptor valencià—ara ja no és més que un grandíssim literat—la "Col·lecció L'Estel", que vulguerem ben divulgada, ha editat un llibre que tot ell es referix a la vida que va fer l'escriptor universalitzat en la seua ciutat nadina.

L'infància, la joventut de Blasco. Els autors que'l formaren, els amics, els amors i matrimoni, els anhels, les lluites. L'ambient de les novel·les valencianes—les millors que mai va escriure—, les persones que aprofità per a transformar-les en personatges i encara altres coses d'interés biogràfic és el que constituïx el llibre de Juli Just Gimeno, autor d'aquesta joia.

Si les obres de Blasco més perdurables de Blasco són les novel·les, la novel·la més recixida és la seua vida. Açó que és dit per un altre, encara se repetirà fins l'infinit. Puix bé; d'aquella novel·la, la vívida, el llibre biogràfic de Just és els primers capítuls.

Tomás Fabregat ilustra el llibre amb uns aiguaforts excel·lents. Aquest pintor, fill de Catí, la memorable vila del Maestrat, ha recixit tan meravellósament amb la seua il·lustració que aqueixes làmines, per elles soles, ja s'ho val el preu del llibre.

I us regalen, a més, amb la biografia del altíssim literat Vicent Blasco Ibáñez, autor—no res menys—de "La Barraca".

Carles SALVADOR

GLOSARI

Imaginació infantil

Un mestre, no fa molts dies, invitava als seus alumnes a un exercici d'imaginació: comparar els estrells d'una nit serena a coses terrenals.

—“Els estrells pareixen...”

I els infants anaven escrivint el que l'imaginació els dictava.

—“Pareixen bombetes de llum elèctrica penjades al cel.”

—“Pareixen ciris, com els de l'església, encesos.”

—“Lluixen com la plata.”

—“Pareixen paperets blancs.”

—“Pareixen una multitud de “mariposes blanques.”

Aquestes les respostes més recixides. El mestre quedava satisfet. Volgué repetir l'exercici en alumnes de una escola nocturna i no va obtenir cap resposta digna de menció.

Els infants, segons aquesta proba—reduïda—tenen més imaginació que no els adults i a ells s'els pot donar més literatura que no als majors. Els infants estan més aprop de la comprensió.

Aquestes respostes, totes elles metafòriques—alguna de les quals ben brillant—, ens ho demostra clarament.

Carles SALVADOR

GLOSARI

TURISME

Ja estarán ben enterats tots els valenciàns de que en Valencia fan, el 19 d' este mes, una festa del foc. Les falles, costum popular, per obra i gracia de l'organització, han esdevingut motiu d'atracció forastera.

Allá—¡ai!—per els meus anys d'estudiant les falles eren una festa dignamne intima. Ara son tan espectaculars que la gent s'imposa el deure d'anar uns kilòmetres lluny per a vore-les tot i deixant-se unes pessetes en la capital. Els valenciàns de la capital sembla que pensen més amb el foraster que amb la foguera dels nòts, i vinculen l'èxit amb el número de turistes que apleguen per visitar i gaudir la festa.

No seré jo que condemne el tal canvi, pobre de mí. Ja sé que el turisme té dret a l'aprofitament de les obres artístiques, de les naturals, dels tipismes, etcétera, per a que el comerç i les industries vagen vivint. Ja sé que aixó comporta l'anunci, la propaganda a la manera en us per als específics. Potser el turisme necessita més propaganda i tot. Més intensitat, volia dir.

Tantmateix el viatjar—passió creixent de l'època—es bona medicina contra la migranya espiritual.

Carles SALVADOR

GLOSARI

Sota l'arc de Cabanes

Cada vegada que ens posem espiritualment sota l'Arc de Cabanes aim de les quatre puntes cardinals de Castelló els crits d'angoixa de Penyíscol la, Sant Joan de Penyagolosa, Benifassar i la Vall de Crist en llur soltat i ruina. Com si res o poc no valgueren, com si res o poc no foren en el patrimoni de l'història i de la cultura valencianes, aqueixes veus de dolor se perden.

Ben lluny som ara de les èpoques d'esplendor dels quatre abandonats. Clamen una poca amor, una recordació, una visita, i reclamen restauració i vida.

Nosaltres, que estimem la terra per les coses de la terra, voldriem suggerir una visió, ràpida, però clara, d'aixes venerables despulles abandonades. Sota el signe de l'Arc de Cabanes ens posem, ell que es silenciós monument de lluites passades, que ha vist prou història castellanenca i que seré i magestuós, a la romana, es manté segles i segles intacte, per a que la recordació dels seus marbres en arc contrasten amb les pedres en ruina que cauen per els amagats racóms comarcals abandonades.

Carles SALVADOR

GLOSARI

Penyíscola

De tradició remota, aquesta bella població, que quasi be circunda la mar, conté edificis de pedres milenàries treballades per els homes. Els fenicis la troben ja habitada. Els cartaginesos la fortifiquen. Els grecs li donen nova denominació. Els romans la fan florir vitalment. Els godts fan d'ella, també, plessa forta. Els àrabs la conquisten i el rei En Jaume la situa en la seua corona. Arnald de Cardona la repobla. La poseixen els Templaris, els Cavallers Hospitalaris de Sant Joan de Jerusalem i els de Montesa. El Mestre d'aquesta darrera Orde la dona a don Pere de Luna, Papa Benet XIII. Aturem les recordacions històriques.

El Papa Luna és prou per omplir Penyíscola d'història inmemorable. Aquí vixqué i morí el nostre Pontífex del segle XV.

Les murades amb fortificacions, el Castell, la Basílica, el Palau del Papa. Els finestrals, la Torre del Homenatge, les escales... Els escuts, les joies, els ornaments sagrats, les robes... Tot recorda sumptuositat, magnificència.

¡Imponent, maravel·lós!

Penyíscola té deshabitada aquesta joia històrica. Els edificis, malgrat alguna restauració, malaltegen a la pressió del temps. Un aire desolat fueteja les cantonades, els llenços de parets, els graons, les bóvedes...

I aquells finestrals que conegueren les guspíres dels ulls del nostre Pontífex i les seues meditacions i les seues altives paraules son avui mudes, plenes de secaça i de solitud.

Sols la mar canta les mateixes veus que oí Benet XIII, Papa.

Carles SALVADOR

GLOSARI

Sant Joan de Penyagolosa

Al ponent, Penyagolosa, la cota de 1813 metres. Al peu del jagant, l'ermita. Sobre les ruïnes, el monasteri. Els cenobites, lluny de poblat, se dedicaven a la contemplació espiritual. Sant Joan de Penyagolosa era un rusc d'abelles del Senyor.

Desaparegueren els frares i el cenobi desapareix poc a poc, víctima de l'indolència i l'abandó.

Una plassa plena de sol. A dreta i esquerra porxades en ruïna. Al fons, un portal de mig punt i un campanar de pedres quadrades. El convent i l'església dins l'immensitat d'un bosc. La pinada a quilòmetres de poblat. Les altes montanyes no deixen vore, del monasteri estant, més que una flanca de cel ratllada de corbs.

L'entatxinat, els ràfels exornats, les columnes, els capitells, els arcs de pedra picada, el refetor... L'església amb l'altar compost i barroc, el retaule i els frescos d'Espinosa... Tot brut, deixat, malmés, empobrit, abandonat.

He vist el pati del convent ple de muls; les teulades i els sostres caiguts; el refetor i l'església repintats amb coloraines incivils. En la sacristia el més horrible amuntegament de pols, ex-vots i robes.

Sant Joan de Penyagolosa, vora el cim més alt del Reine, va ésser el monasteri valencià que més aprop tenia el cel. Han passat anys i la soletat, la pobresa d'esperit i les benes dels ulls ha fet possible l'estat actual de les pedres, que si no cauen no prenen tan poc una mica de la vida anterior.

Sant Joan de Penyagolosa!

Carles SALVADOR

GLOSARI

Benifassá

També al nord. El monasteri de Benifassá, que hom construí a expensés del conquistador rei En Jaume, d'un gòtic que maravella, és en ruïnes. Tristor anímica que es fa tangible en llàgrimes. La tal ruïna material no és explicable sinó per la ruïna espiritual.

Dins la magnífica església la rabera, arcs com els braços que sostenen una corona. Potser ara el propietari ha maleït les pedres, que en caure li haurán mort una cabra. On fou sala capitular he vist els cerdos, amplament instalats sota els arcs i el cel. L'absis gòtic, amb finestrals tapiats. El claustre és un bancalet amb pataqueres i sis cois. Pedres caigudes per tot. Capitells picats, trencats; voltes esfondrades; parets derruïdes; finestres caigudes; rossetons, columnes en destroça. Herbam, edra... Llàgrimes!

Ignorància i avarícia.

El que fou l'hostal, avui habitacions del masover, té encara el foc encès sota l'ample funeral cobert en la volta. El fum continua ennegrint les parets de la cuina. Totes les altres dependències del monasteri són per als animals, per a l'herba. Cada bloc caigut aguanta l'art que el punxó de l'artífex li donà per vida. Cada ani-

maló té la seua pedra, com una torre, per a pendre el sol.

Els abats amb mitra, bàcul i peccoral no podrien passejar l'antiga residència del segle XIII. El rei En Jaume alçaria l'espasa per a castigar els homes d'ara.

Benifassá és una ruïna, i, alhora, una vergonya.

Amics de l'Art, amics de la Cultura, amics de l'Història, si volien plorar veteu Benifassá.

Carles SALVADOR

GLOSARI

La Cartoixa de la Vall de Crist

d'Altura, ja, desfeta, la Cartoixa de la Vall de Crist.

Fou consagrada en 1491. Era època d'esplendor, aquella. El rei Pere (el del Punyalet) i el rei Martí (l'Humà). Els picapedrers treballaven el Palau de la Generalitat i el Micalet de València, la portada gòtica de l'església major de Castelló, l'arciprestal de Morelia... Els pirates saquejaven Torreblanca i els valenciàns anaven a Berberia per a castigar-los. Sant Vicent Ferrer feia les seues taumaturgies. La literatura era al seu segle d'or. Frai Bonifaci Ferrer traduïa la Bíblia. El nostre Papa era Bonet XIII. Aquesta fou l'època—segles XIV i XV—que erigi el monestri de la Vall de Crist, fundat per els frares cartoixans i que en al-

gúns anys havia de dirigir el germà de Sant Vicent, traductor i escultor.

La Cartoixa era gòtica, com a bona filla de l'art d'allavors. Tenia joies pictòriques de Vergara, Camarón, Ribalta, Joan de Juanes. En el segle XVII referen l'art de les pedres, desfiguraren el gòtic. Era rei Felip IV.

Avui la Cartoixa té esventrades les voltes, trencades les motlures, picats els baixosrelleus, caigudes les columnes, tapiades les finestres, desfets els arcs, les mènsules, els capitells...

La magnificència, l'esplendor d'altre temps és ara ruïna, vergonya, mort...

En les quatre puntes cardinals de la rosa dels vents provincials s'amos-tren quatre llagues. Hom hauria de restaurar les quatre oïes i fer-les habitar novament.

L'Arc de Cabanes tremolaria de goig.

Carles SALVADOR

GLOSARI

La quaresma dels cacics

¿Haveu vist com aquest home, Trotzki de nom, temut al seu país tant com als altres països europeus, no troba casa on establir-se? ¿Compreneu ara que ell fa declaracions de no fer política per tal de viure tranquil tot fent estudis d'art i arqueologia i li és impossible trobar un nucli crèdul?

Impossible dir, perquè allà on Trotzki es trobe allà es desvetllarà l'interès en pro i en contra del bolxevisme. Hi ha coses—la política, per exemple—que de tan humanes com son formen la substància dels apassionats. U, sense voler, fa política—en la justa o en la injusta acepció de la paraula.

Aquells antics cacics de poble que ara estan en dejuni—¡quina quaresma més llarga!—fan política encara, quan menys, amb la somriça amistosa que dediquen als seus antics esclaus.

Be podem declarar—com ho fa Trotzki—que ells no se figuren en política i que ni en res no volen ficar-se.

Be poden fer cara de grans dejunadors. Aquells cacics de poble, en ésser davant d'un futur elector de pasta d'esclau, l'afalaguen, li peguen colpets a l'esquena, li demostren afectió... y peguen.

Fan política. Estem en dejuni, però ells mesclen la carn i el peix.

Carles SALVADOR

GLOSARI

Un llibre de Dom Sturzo

"Itàlia i el feixisme" se titula. El coneixem per els comentaris que li dedica Angel Ossorio i Gallardo l'emanorat del Partit Popular Itàlia, que fa anys tractà de fundar-ne un de semblant en Espanya i que obtingué el solemne fracàs que li prepararen les dretes per semblar-los massa esquerrà i les esquerres per semblar-los massa dretista.

El llibre de Dom Sturzo és molt interessant, i quan agafa el seu màxim grau és quan descriu l'època feixista que produí la mort del socialista Matteotti.

Estudia el senyor Ossorio els punts de contacte que el feixisme té amb el bolxevisme i, creant, les divergències.

El llibre simpàtic, explica tot ell de doctrina democràtica. La democràcia—ve a dir—no ha triomfat ni ha pogut. No ha estat aplicada encara. Afirmar l'abat Sturzo:

"La democràcia cristiana, o la democràcia popular farà prevaldre les forces morals i salvarà oposant victoriosament l'ideal dels destins supremes de l'home a la concepció pagana de l'Estat i de la nació d'època feixista."

Heus ací els pecats dels uns i altres. La pèrdida de les bases morals abans, es a dir, el sentit de la justícia. I la concepció—en veïlla i novella—de "l'Estat és jo". Igualment, talés Lenin, per davant de la justícia en Rússia.

Des d'entremés, des d'entremés, no porten indelectablement a un món sense història, ni capot ni llibre, però a un món que s'anomena Unió.

CARLES SALVADOR

GLOSARI

Europeïsme

En el mateix llibre que glosaven ahir Dom Sturzo fa una visió del que podrien fer Anglaterra i Nordamèrica en pro d'una Confederació d'Estats creadora d'una solidaritat pacífica, per acabar amb els conflictes sanguants d'un mal entès patriotisme.

Senyala les etapes del pervindre: arbitratge, desarmament, intel·ligència econòmica, lliurecanvi i confederació europea.

Una grosíssima utopia formada per altres grosses utopies, ¿veritat? Pujó bé; no és sols aquest abat italià que se llança a somniar damunt la utopia. Són altres grans mentalitats les que escriuen llibres en defensa de l'europeïsme. Rion, francès, ha obtingut un èxit amb "Europe, ma patrie". Exit de públic i el que més interessa, de idees.

Es zixí, per ara, com es trobaria el mitjà de veure terminades les guerres europees. No sé si alguna dia se aplegarà a suprimir-les. Confiem. Nosaltres tenim tanta fe en els somnis que si no fora per ells no creuríem ni en la sortida del sol del dia que demà ha de nàixer. Ens desesperaríem tant que la reduïda felicitat d'avui s'escaparia de les mans.

Confederació europea, ¿per qué no?

¿No està Suïssa com a mostra de allò que podria ésser Europa? ¿No estan allí superats uns grans problemes ètnics, econòmics, lingüístics, etcètera?

Deixeu-me somniar davant el telegrama de premsa que diu que s'encunyarà moneda internacional.

Carles SALVADOR

GLOSARI

Permis per a cantar

No sé qui, però algú ens ha donat permís per a cantar. Era en ocasió de la nova vinguda primaveral. La recordació ha estat oportuna. Es hora de cantar y ja podem, amb permís dels que no canten i són, al mateix temps, uns mofetes.

Els poetes no fem cas de la mofa i començem a refilar com uns rossinyols els uns, com altres ans el altres. Els caçadors de poetes tenen parats els enfilats i les gavies.

¿Quins són els que s'enganxaran?
¿Serán bons exemplars? ¿Fills d'un famós parc zoològic o fills frèstecs de la Natura? ¿Tindrán refils civilitzats o bé cantarán mal ensenyats, vils copiadors sense originalitat?

Sabem tres parades:

a) Els "Jocs Florals de Barcelona", que donará a conèixer la filatada el primer diumenge de maig.

b) Els "Jocs Florals de València", que la donará a conèixer per les festes de la Verge patroña de la ciutat.

c) La "Taula de Poesía valenciana", tercera exposició de poetes amb veu sonora i constant. Mes de maig, també.

Com ens han donat permís, eis poetes valenciáns ens havem posat a cantar.

¿No els pareix que som creguts?

Carles SALVADOR

GLOSARI

Toros i boxa

Aqueixa proposta d'uns senyors assembleïstes que propugnen per a que no siguin admesos els infants als espectacles de les festes braves, toros i boxa, té tota la meua simpatia. ¿Els infants només? Per poc s'escomença. Poc a poc se va lluny. Si demanarem la supressió de les dos festes no la aconseguïrem.

Són espectacles els nomenats tot lo virils que vullgam, però només ho són per als torejadors i per als boxadors. El públic ben bé pot estar fortat per tuberculosos i per timits.

Posats a restringir—i no altre—públic al cercol d'arena i al quadrilàter de fusta, potser fora convenient conseguir la inadmissió de les senyores i de les senyoretetes.

¿Per qué?

No tinc aquí massa lloc per a esplaar-me, però diré la raó escueta.

Ni infants ni dames perquè ni ells ni elles dediquen les activitats a tals esports.

Me seria graf l'espectacle, no mai vist encara, de trenta mil boxadors que tingueren per públic els Uscudun i els Martínez de la Península; així mateix l'espectacle de trenta mil homes lidiant-se els uns al altres i per públic sis magnífics toros d'una acreditada ganaderia.

Crec que les tals festes estarien més prop de la virilitat i de la valentia que les que ara fan.

Carles SALVADOR

GLOSARI

Marinetti

¿Saben on ha anat a parar l'art de Marinetti? A l'Academia de Lletres italiana.

Marinetti fon l'escriptor que feu l'entrada al món de la literatura amb el banderí del futurisme, cavaller de cavall desbocat. Cantava el maquinisme, l'acció; tirava pestes dels clàssics; demanava cremar els museus, i ja sabeen que el d'Italia són bons. Ni Ciceró per l'oratoria, ni el Dant per la poesia, ni Canova per l'escultura valien res. (Hem triat tres noms arreu de tres èpoques apartades entre sí.) L'estetisme de Marinetti ho denunciaba tot. Tot eixe art era una enganyifa. Calia trencar, cremar, aventar les cendres. Només era adrt pur el futurisme.

"De las Academias, libera nos Domine", havia deprés de Rubén Darío.

Ni Museus, ni Academies, cridava Marinetti.

Ara, però, és nomenat acadèmic. Suposem que ni calará foc la Sala ni enderrocará el palau de l'Academia.

Es natural. El futurisme ja comença a ésser un art clàssic. Convé enfrascar-lo i etiquetar-lo. I servir-lo com a model.

Per aixó els senyors que s'han escandalitzat davant i darrere les obres d'art d'avanguardia exposades ha poc al Botànic de Madrid no tenen raó.

Quí sap si algú d'estos artistes tan buscats, o tots, no serán el dia de demà uns perfectes senyors acadèmics, ben lluny dels anys jòvens que els fa gesticular i "assessinar" l'art.

¡Oh, el vell Marinetti, paladí del art futurista!

Carles SALVADOR

1-IV-1929

GLOSARI

Descontents

Hi ha esperits descontents sempre, en desacort sempre. Els esperits preteristes, la bandera dels quals es: "Els temps passats foren millors." I els futuristes, el banderí dels quals es: "O renovar-se o morir."

Aquestes classes de descontents estiren la corda torçada en espiral de les seues ideologies cap a una renovació de la vida.

Els primers, tot desitjan el retorn a l'antic, treballen per el temps present, ja que és impossible tornar a l'ahir. Els altres aspiren a que el present no existisca. Treballen per a demà.

En art, més que no en política, hom veu aixó amb claretat. Expliquem-nos, puix, per l'art.

Mentres retorna l'exercici d'oficis de l'antigor (ferro forjat, algú aspecte de la ceràmica, els teixits a mà) naixen altres oficis que aporten al mercat productes d'estandard.

El present està obstruint-se. Hi ha, no massa idees, sinó massa descontent.

Els descontents del nou art (d'avanguardia) que apunta cara al futur no saben quin ordre arquitectònic, per exemple, preferir. Si el grec, si el romànic, si el gòtic, si el renaixement... ¿Per a qué seguir? ¿Qualsevol? ¿Una barreja? Sembla que tots són magníficament bons per a avui i els accepten sense pensar que un estil ofegà l'altre en renovació creixent perquè l'anterior ja no aprofitava massa.

Els futuristes som, potser, massa simplistes. Diem: tot nou.

Caries SALVADOR

3-IV-1929

GLOSARI

Fàbriques de articles

Que havien agències per a facilitar articles periodístics als diaris era cosa que sabíem. Quasi tots els que porten al peu la nota de que és prohibida la reproducció els faciliten les agències.

Allò que no sabíem era que el director d'una agència se permetria el llibertinatge de borrar la signatura del autor, substituir el títol del treball, tallar frases, i, encara, fer altres coses que puguen desfigurar la tasca intel·lectual del periodista a son de la agència.

La cosa tindria gràcia si no tinguera el seu punt anarg que fa olor a taller de negreria.

Ja sé que el periodista que admet aqueixes condicions és perquè vol. Pot lliurement buscar faena en altra fàbrica d'articles on el director tinga tot un altre concepte de llibertat i del respecte humà que mereix un treballador a jornal. Ja ho sé. Té el recurs, encara, de montar ell una agència per a explotar els companys; de fer escriure a pesseta el kilo de cuartilles a uns joves amarrats a un pupitre; i servir als diaris abonats tot el talent dels seus obrers a estall de manera tal que parega propi del cervell del director. I té el recurs de canviar d'ofici i de—si volen—abocar-se a una vida de maldats.

Peró no tots poden. Hi ha qui té consciència i el traficant amb el talent dels seus companys de professió li repugna.

Carles SALVADOR

GLOSARI

Els patrimonis artístics

Han desaparegut moltes obres d'art d'eixos pobles del Senyor. Ne queden, però, moltes més i valuoses. Mal custodiades van perdent el seu valor artístic arraconades en la pols i en el major abandó. Obres d'art que no ningú aprofita per a l'estudi i que solsment són guardades baix pany i clau per un incontrastat i abstracte valor monetari.

A vegades hi ha qui conserva un mal plat d'Alcora de sis quinsets de preu i deixa perdre un retale de mils de pessetes. Els particulars que tenen algun patrimoni artístic a casa, si saben el que tenen a les mans el conserven el millor que poden, i en cas de necessitats el venen als colleccionistes o als marxants. De totes maneres els colleccionistes l'adquireixen i ells, estudiosos, o els estudiosos amics, el manifesten al món cult i la cultura ix beneficiada.

Hi ha patrimonis que no són de particulars i que, per lo tant, a tots interessa, i és de tots. Amb ells hauria de muntar exposicions permanents, és a dir, museus. L'Estat, amb molt de seny, ha creat els seus Museus. D'un Museu és molt difícil traure un objecte d'art, perquè el públic s'en adonaria de repent. Dels Museus non és desapareixen les obres catalogades quan són objecte de robatori. Els casos de pèrdua o venda no tenen explicació.

I bé: els municipis tenen obres d'art; l'església té obres d'art. El poble, únic propietari de tals patrimonis, representat per l'Estat, deu procurar la creació i manteniment de Museus municipals i diocesans per a que els objectes estiguen a la vista de tots i no puguen ésser ni venudes ni perdudes.

Plorar quan u s'ha picat els dits, voluntariament no és faena d'hòmens.

Carles SALVADOR

GLOSARI

Cláusula testamentària

El testament de mossén Garcia i Girona, el poeta i notable lexicògraf, sembla té una clàusula demostrativa del grau de la valencianitat del clergue mort.

Diu, poc més o ^{meus} ~~manco~~: "Si la mort ~~ma~~ troba en terra valenciana, qualsevol que siga el poble, allí ~~vull~~ que reposen les meues despulles; però si muic fóra de València dispose que siga transportat el meu cadàver a la vila d'on sóc fill."

Així, ~~per~~ en ésser hora les cendres de l'amic seràn soterrades a Benassal portades des de Baeza.

No és la tal disposició mostra d'una petita amor localista. És, sencillament, una gran amor pairal.

El dia que conegam el testament íntegre potser tingam ocasió de glosar alguna altra disposició. Mentres, ens cal realçar aquesta voluntat corprendora: "De terra valenciana soc i en terra valenciana vull fondre'm."

Si l'esperit i l'envoltura carnal varen glatir per les coses valencianes molt raonable és que en terra valenciana reposen.

Tenim les obres de l'home mort i en elles la seua ànima. Per disposició testamentaria tornaràn les despulles al sole terral d'on varen náixer.

Carles SALVADOR

GLOSARI

El alfabet llatí

Quan un telegrama de Constantinoble ens avisava que Mustafá Kemal havia decidit substituir l'alfabet àrab per el llatí varem somriure, incréduls. Mesos després hem vist confirmades aquelles paraules.

Ara el telégraf també ens dona a saber que Lunatxarski, el comissari del poble a l'instrucció pública russa, té el projecte d'introduir a Rússia el alfabet llatí.

Turquia és un poble asiàtic, no obstant la llarga possessió de territoris europeus als Balcans, a les portes de Europa. Rússia ni és d'Europa ni de Àsia. Aquella immensa terra té geogràfica denominació mixta justament: Euràsia.

Viure al costat d'Europa qui tanta influència irradia, sobretot cultural, i mantindre un alfabet diferent, és voler conservar unes massa altes muralles de doble contenció. Per aquesta raó abandoná Alemanya aquell tan antipàtic alfabet gòtic.

No tot es pla i llis en aquestes reformes. Per a un poble que té tots els seus llibres impressos en caracter no llatíns un canvi d'alfabet poso damunt la taula un gros número de problemes de difícils resolucions. Solsment per alguns d'ells França no s'atreuix a fer la xicoteta reforma ortogràfica que tanta falta li fa.

Adivinem i comprenem el sacrifici que, en gràcia a la direcció de la cultura europea, dominadora i reguladora del món, s'ha imposat Turquia i que sembla s'imposará Rússia.

Una poso més en favor de l'esperit europeïste que com a utopia analitzavem no fa molts dies.

Carles SALVADOR

GLOSARI

"En busca del Gran Kan"

Tres obres póstumes deixá Blasco Ibáñez, i ara li havem llegit aquesta de la vida de Colón, deturada en el llibre al final del primer viatge de descobertes americanes.

La vida i descobertes de Colón, segons Blasco, són prou diferenciades de les que ens han donat en llibres escolars i en volums de segona ensenyança. En la novel·la blasquista se veu l'home; palpita l'home. En els llibres de text se veu el geni, el semideu, el sant. Res d'açó. Colón no ron sant, ni semideu, ni geni, ni savi. Un home amb les virtuts i els defectes dels homes de l'època. Tanmateix per al lector prifá en historia el títol de novel·la li será mal car no podrá destriar l'històric del novel·listic del llibre.

Blasco feu bé en escriure "En busca del Gran Kan". Demuestra conèixer l'estat dels estudis colombians fins l'any 1927. Manca, però, la aportació dels estudis de l'americá senyor Ulloa, de tesis interessantíssimes. Feu bé, perquè ja era hora que el poble estigués al corrent dels estudis històrics, que no més han anat en revistes, monografies i assaigs.

La moda de les vides novel·lades dels grans homes ha pogut crear esta narració excel·lent d'història documentada, que recomanem als que vullguen saber la veritat actual d'una vida escamotejada — camuflada — als llibres d'ofici.

Carles SALVADOR

GLOSARI

Teodor Llorente

Aquest poeta valencià del segle passat és ple d'interés encara. La publicació de part de l'epistolari llorentí per un costat, i la traducció castellana d'una seua antologia, l'han posat a les pàgines dels quotidians i de les revistes literàries.

Ben lluny la poètica d'ara de la poètica llorentina, no obstant els Jocs Florals, amb la freda colla de rimadors carrinclons. Ben lluny d'estètica llorentina estem nosaltres, els poetes de avanguardia.

Ben lluny, naturalment. Però vulgues o no vulgues, tots som fills de Llorente.

Si ell va cantar "la Barraca", trobant-li bel·leses i capsant tradicions, nosaltres hem bescantat la barraca per insuficient al llaurador actual. Ell la mirava per un costat i ens va fer sentir l'amor pairal. Li estem agraïts, encara que no cantem la seua tonada de mel. Nosaltres alçem un altar a la poesia "La Barraca" i al mateix temps enderroquem—mentalment—totes les barraques de l'horta. Estimem les línies de la barraca com a decoratives. No mai com a vivienda.

Aquestes paraules sonaran com a blasfèmies als valencianistes de falla, tabal i traça; als amadors dels tipismes. No li fa res.

Nosaltres, tot declarant que el llaurador no mereix viure en una barraca de fang i pallús, sinó en una bona casa de llaurador, seguim estimant a Teodor Llorente com a pare de poetes valencians

Carles SALVADOR

GLOSARI

Curiositat

Seria curios, crec, averiguar en quines escoles d'ensenyament primari s'ha format eiva joventut vergonya de la societat, que algú denomina "chic", tant la femenina com la masculina. La "niña bien", el "pollo pera" i tota la zoologia i tota la botànica joventut d'ara, ¿són éxits de les escoles nacionals o dels col·legis particulars i dels dits d'ordes religioses?

Jo supose que, en absolut, no es podria dir que d'ací o d'allà. Podria averiguar-se quin tant per cent de joventut banal ha donat cada estament escolar.

Perque devegades passa que un mestre educa religiosament un infant que resulta un descregut. I al revés.

I bé podria haver passat que la joventut actual que viu sense ideals estiguera formada en una escola idealista.

A no ser que els fals idealismes no foren basats sino en tòpics.

Seria cuhiós, crec, averiguar la rail escolar del mal per si fora convenient posar remei. Dic "per si fora convenient" perque a voltes val més que la joventut siga "cañón", "jamón" i "lirón". Sobretot, "lirón".

Carles SALVADOR

GLOSARI

Paper imprés

Hi ha qui s'asusta de vore damunt d'una taula déu diaris d'una mateixa fetxa i sis llibres d'una mateixa setmana. En veritat, fan un volum respectable. Si fullegen els diaris i els comparem amb els llibres sota el sol aspecte de la quantitat de lletres impreses, trobem que quasi bé de cada periòdic pot fer-se un gros llibre. Llegir-ho tot cada dia és materialment impossible. Per aquesta impossibilitat és que s'asusta la gent.

¡Massa paper imprés!—diuen.

No tot l'escrit d'un diari lligen els devoradors de lletra impresa, ans bé només allò que interessa segons les aficions, les necessitats de l'esperit.

¡Massa diaris!

No. Pocs diaris, direm sempre, i poques revistes i pocs llibres. Si al lector afanyat vingueren en ajuda els que no lligen res per no saber o perquè els esterba la tinta, tromariem tots que hi ha encara poca premsa i poques editorials.

Anglaterra és el poble que més llig. Allà és on el paper imprés forma muntanyes. Açi les pileres no apleguen a alterar quasi la llisa superfície de la vida.

Un poble que critica de mania la faena de l'escriptor és un poble d'analfabets. El dia que cada persona tinga solament una comedia per estrenar estarem en les vespres de la supresió de les guerres i de les inquisicions.

El paper imprés pot aplegar a fer, ell asoletes, eixe milacre.

Carles SALVADOR

GLOSARI

Satisfacció

Podem vore quines preocupacions hi ha ara al món, i amb quin grau, només asomant-nos a les pàgines d'un gran diari—finestres cada dia obertes de no—. Si en terminar la lectura diària comparem els afanys de mil pobles amb la calma que tenen algunes viles de muntanya trobarem que aquestes viuen en un somni de mort.

Jo no sé si els diaris produïxen il·lusions òptiques. Però sí que sé que hi ha poble que té problemes per resoldre i, no obstant, viu dins d'una calma absoluta. Algú, de tant en tant, podrà manifestar la seua delicada sensibilitat, que, desgraciadament, cau en el buid, o, el que és pitjor, tropesa i rebotja contra una costra dura.

Hi ha poblets, però, que els ciutadans tenen la sort de deixar-se conduir per ànimes insatisfetes i els projectes que laboren queden prontament realitzats. Així s'explica que se construïxen nous grups escolars, canalitzacions d'aigües, reformes urbanes, sanejament de subsols, llavadors, etcètera.

Tots els pobles deurien reformar, sentir la febra de l'època. Qualsevol dia s'inauguraran les Exposicions de Barcelona i Sevilla i per tot arreu aniran turistes. Els pobles que han vixcut satisfets els pillarán en la cara bruta.

Carles SALVADOR

GLOSARI

La gent de les ciutats

Qualsevol dia començarà la gent de les ciutats a escampar-se per els poblets i les viles en busca de la fresca muntanyenca o marinera, en busca del descans o, també, del lluiment, davant els familiars i amics, del benestar que les ciutats proporcionen.

Cada primavera i estiu coneix l'estada al poble. Es un costum que convé per els diners que els estiuejants deixen i per l'influència que exercicen.

Hi ha estiuejant que la seua visita al poble la creu digna d'una memoria perenne, i aprofita arbres, pedres, parets de llocs públics, etcétera, per a gravar el seu nom i perpetuar el seu pas.

Aquest art campestre no és propi del segle en que vivim, i els senyor i senyoretetes que fan tals inscripcions demostren tindre la espessa incultura que planava en la nostra prehistoria.

Serí mostra de bon gust, de refinada educació i de propia estimació que —en el cas de que una força interior vullgiera flotar— els estiuejants s'abstingueren d'embrutar parets i monuments que tots ens deuriem estimar i conservar del a millor manera possible.

Carles SALVADOR

28-IV-1929

GLOSARI

“Oc”

“Oc” és una revista setmanal de literatura, arts, ciències i esports que es publica a Tolosa—França—i que és portaveu dels països de llengües germanes, ço és: Auvernia, Gasconia, Llenguadoc i Provença més allà dels Pirineus i Catalunya amb València i Mallorca.

¿Qui hauria de dir quel els tolosans parlen una llengua tota diferent del francès i que ens seria entenedora? De Burdeus a Marsella—tot el Midi—hi ha un verger de dialectes d'un idioma comú: oc. I nosaltres amb el nostre parlar popular d'aquells occitans que dels “patois” estan fent una literatura rica i de gran pervindre.

El darrer número que ha estat a les nostres mans porta, entre altres interessants treballs, un “Panorama de les lletres espanyoles” signat Joan Chabás, l'exquisit literat valencià.

En “Oc” conviuen encara les lletres franceses. Exceïllen bilingüisme el de la notable gasetta occitana i occitanista d'un grup que, després de la guerra gran, es redreça pels camins de Mistral, el poeta de “Calendan” i “Mireia”, poemes que guanyaren un Premi Nobel.

Carles SALVADOR

GLOSARI

Foc al bosc

¡Quin seguit d'incendis de boscs al nord d'Espanya! ¡Quines pèrdues més grosses! ¡Cóm el foc ha destruït en pocs dies riqueses que per a recuperar-les és menester anys i anys!

Ara que hi ha un ministre que verament se preocupa de la repoblació forestal amb un programa d'eficacies, ara ha vingut la mala sort dels grans incendis de boscs. No sabem encara l'abast de la destrucció, les famílies que queden sense els beneficis de les indústries bosquetanes, i ja tenim el cor dolorit.

Els pobles que tenen bosc haurien de preocupar-se de la policia del bosc. Aquelles coses que está en la intelligencia de tots que son prohibides als carrers de ciutats i viles, sembla que poden fer-se en el bosc.

Les fogueres les fan sense pensar-se gens sota un arbre, tant el pastor com els excursionistes. Eixir al camp a fer un dinar és una festa per a molta gent. Aquella paella cuïta al bosc mateix pot produir un incendi. No obstant, hi ha qui guisa allà sense més malsdecap dels que té a casa.

No son sempre els pastors els culpables dels incendis de bosc. A voltes és una tímida donzella l'autora, sense voler, que han eixit a berenar i a disfrutar el paisatge campestre.

Carles SALVADOR

1-V-1929

GLOSARI

Llegendes castellanines

Fa cosa d'uns mesos el senyor Martínez i Martínez publicava un llibre de llegendes, tradicions i costums del Reine. Ferem oportunament la crítica i diguerem que el folk-lore castellanine escasejava en el volum.

Debem tindre algú predicat nosaltres quan dit senyor, que s'ocupa novament en una altra replega, demana llegendes de Castelló.

La petició és ben intencionada. Procurar que el nostre folk-lore estiga representat en el llibre en projecte és, creiem, un deure de tots. Tenim hants folk-loristes a casa, gracies a Deu. Ací han treballat esta branca de la sabiduria els senyors don Salvador Guinot, Ribés Sangüesa, Peris Fuentes, Sánchez Gozalbo, Pascual Tirado, Borrás Jarque entre els vius, i el baró d'Alzahali entre els morts.

Es de creure que encara hi haurá altres senyors que dediquen hores i dies pacientment a replegar llegendes, costums, tradicions populars. Tots deuríem ajudar al senyor Martínez i Martínez a fer una obra que s'acostara a la perfecció.

Carles SALVADOR

GLOSARI

"Taula" a Castelló

Tinc entés que enguany els poetes valenciàns que cada primavera exposen els seus versos en l'original "Taula de Poesia" se proposen visitar algunes ciutats: Alcoi, Eix, Cullera, Castelló...

La joventut és expansiva, dinàmica. És aquest el tercer any de la graciós manifestació literaria i en cap d'ells s'ha fet igual. Sempre hi ha novetats. Ara, però, les coses noves se multipliquen.

La joventut sap que de no obrar així la "Taula de poesia" envelliria massa presa, s'acartonaria i se momificaria. Res no hi ha més contrari a les idees de la joventut que la momificació, això és, la continuïtat en la mort.

Dinamisme constructor de l'època. Sí; però és l'època qui fa moure la joventut o és la joventut qui fa moure l'època? La fulla va al davant del vent i tant mateix sembla que el vent és arrossegat per la fulla, que el porta nugat per la seua passió, per la seua febra de velocitat.

Aquesta paradoxa ens explica ben bé les actuacions de la joventut dinàmica. Ells, els joves, són el motor de l'època.

Si la "Taula de poesia" fa visites a les ciutats de major sensibilitat desitjariem que foren profitoses per a les ciutats i per als poetes.

Carles SALVADOR

8-V-1929

De la bellesa

Hi ha productes extraartístics—antiartístics—que són bells. Una màquina d'escriure, un avió, una sabata, ¿no són coses belles, no captiven tant com una obra d'art? Per a no res ha entrat l'art—l'Art—en la construcció de tals cases. El constructor no s'até a cap altra cosa més que a la utilitat. Més encara. Són productes aqueixos que els fabriquen més les màquines que no l'home. La belletat els és donada per gracia d'orige, espontàniament. No és la voluntat qui l'ha feta.

Altrament hi ha productes artístics que no són bells. ¿Quantes teles de pintor, quantes escultures, quantes tirades de versos no tenen res d'agradosos?

Si ú, volent fer art, no'l fa, i un altre, no volent-lo fer, el fa, ¿per qué hem d'estar tota la vida alabant alló que és menyspreable i hem de blasmar alló que és bell i digne d'alabar?

S'ha dit sempre que la Venus de Milo és una obra harmònica, proporcionada, ben feta. I bé; jo assegura que una roda de bicicleta és tan harmònica, tan proporcionada i tan ben feta com la célebre escultura grega.

I per fer semblants afirmacions ens diuen tocats de l'ala els que no tenen ulls per a vore la bellesa dels productes del maquinisme.

Carles SALVADOR

GLOSARI

Agua a la garriga

Ja plou. Ignore si l'àrea de pluja és gran. M'he alçat avui i he trobat els carrers banyats, la fulla dels arbres lluenta i els llauradors somniant la collita.

Quan aquestes paraules apleguen al públic potser lluirà un sol d'estiu. Es per aixó que he d'abstenir-me sovint de glossar temes que necessiten oportunitat. Fer periodisme des de un poble lluny 72 kilòmetres de la Redacció és una mica contraproductent, perquè poden passar 50 hores des del moment de redactar al moment de publicar-se els comentaris.

Peró, res no li fa. Aquesta distancia de la capital me és bona i per res no la canviaria ara. Digam, puix, que plou i que els llauradors estan contents i els pastors perquè té aigua el bancal i la garriga. Trobar una massa de gent com la treballadora de la terra amb la festa als llavis és digne d'anotar en un dia que el cobrador de contribució lliura els rebuts. Ara no per coses dels homens que s'en alegra el llaurador, ans és per coses de la Natura.

Si la terra dels bancals se cleuilla de set obrint milers de boques en el crostó, per aqueixos cleuills baixará més depresa a tota raíl el líquid benefactor. I la boca resseca se tancarà al bany de la pluja menuda.

Carles SALVADOR

14-V-1929

GLOSARI

Sense tema

Esta tasca quotidiana de comentar té la possibilitat d'una "panne" de tant en tant. Avui no tinc tema. I, no obstant, he pres la ploma potser per inèrcia. Sense tema m'he posat a escriure, és a dir, a titular la glosa com cada dia acostume. El que primer he escrit ha estat sobre els crims misteriosos i l'acció de la policia. No he aplegat a mitja quartilla i he trencat el paper. Després he escrit quatre paraules sobre la professora Adelina Barrés i en aplegar a comentar les oposicions al Magisteri me s'ha posot trist el cor i no he pogut continuar. He tractat de comentar l'actitud digníssima d'uns joves intel·lectuals disposats a expandir idees liberals sota el consell d'Ortega i Gasset i he hagut de plegar.

"Panne". El motor del glossari no funciona avui. No tinc tema i m'hauré d'alçar de la taula sense fer la quartilla que, com un documental, tinc la sort de poder fer cada dia.

Trist de mí. Si demà no funciona regularment el motor m'hauré d'agafar a la copia de coses velles, més velles que la meua existencia, d'aquelles que entren ja en el domini dels historiadors per antonomasia.

Carles SALVADOR

15-V-1929

GLOSARI

Del valenciá

Es de costum que el Mantenedor dels Jocs Florals de Valencia fassa el seu discurs en valenciana llengua. Enguany, el lloc d'honor ha estat oferit al senyor García Sanchiz, eixe valenciá especialitzat en "Charlas líricas" que tanta clientela d'oidars ha aconseguït i ha renunciat perquè ell el voldria fer, el discurs, en castellá. El líric orador té tota la raó, i no aplegue a comprendre com el Rat Penat actual té encara miraments sobre l'ús de l'idioma quan admet el castellá en treballs que haurá de premiar i no l'admet en els discursos que, després de tot, són gratuïts, si bé d'honors máxims. (En época d'antiga política algú aspirant a ministre va fer allí la prova de la seua oratoria.)

García Sanchis, que ha transformat el seu nom en el Sanchiz de renom universal, té cimentada la seua fama en castellá. Si el Rat Penat, per miraments de costum, vol els discursos en valenciá, el senyor Sanchiz, per miraments d'ofici, si per altra cosa no, vol el discurs en castellá.

Diuen si en conseqüència el Mantenedor serà un canonge. Ho sentim.

El "charlador", al cay i a la fi més espanyolista que es senyor Amali Gimeno, que discurseja en valenciá en igual ocasió, haguera dit tan boniques coses a la Reina de la Festa, senyoreta Pepita Samper, i tan poèticament floralesc, que segurament la societat d'amadors de les glories s'ha perdut el discurs que millor li quadrava.

L'any que ve serà, si Deu ho vol.

Carles SALVADOR

GLOSARI

Oratoria valenciana

L'altre dia vaig ésser protagonista d'una festa de Jocs Florals—més per tot el que té de valenciania i en valencià que no per tot el que té de carrinçona i vuitcentista—on actuà també com a protagonista un joveníssim capellà obligat a fer un discurs. Orador ell des de púlpits ciutadans, l'estrat d'un teatre en festa i el públic heterogeni de creences i ideals no li era conegut.

Aquells milers d'oidors, coneixedors de l'oratoria valenciana en festes semblants, esperaven el jove orador com una esperança que anaven a tocar, a trocar en realitat tangible.

Començà a parlar el capellà i el seu valencià de la Vall d'Albaida captivà tot el públic. Digué coses plenes d'interés en un llenguatge pulcre. Un artista de l'idioma i un pensador estan units en la persona d'En Joan Benavent. Tal fou el seu discurs, tal la dicció i tals les idees, que un senyor que al meu costat estava va dir-me així, tal com sona: "¿Qué le parece, hay idioma más dulce que el valenciano?"

Reporte l'anècdota per ajustar-me a l'ambient i a l'impressió que el mantenedor dels Jocs Florals de Valencia celebrats ara fa uns dies va causar.

Es veritat; en llavis com els del senyor Benavent el valencià és dolçíssim. No cregau, però, que l'aconseguir la belletat és per procediments ingenus, no. El mantenedor és un estudiós i va excloure del seu parlament tot bilingüisme i tota barroeria del valencià que ara es parla. Així és com li resultà un discurs possible de fer exclamar al meu veí en alabances naturals i espontànies.

Carles SALVADOR

GLOSARI

¿Quan estarem contents?

Som en uns dies en que els diaris venen materialment plens. No és que abans vingueren buits o amb clars per falta de notícies, sino que ara porten tantes coses d'interés que ú no pot deixar de llegir cada dia milers de línies.

Talment aixó és cansat. Les hores que el professionalisme ens deixa lliures abans les podiem distribuir de lerna manera i sempre ens restaven algunes pes poder somniar deserts. Ara, fa uns dies que ni el diari podem llegir. Voldriem enterarnos de tot; del Congrés de la Societat de Nacions, l'estrena de la comèdia del mestre Vives, el curs de les curacions del doctor Asuero, el crim del "Ricardito", la política francesa, les eleccions franceses, altres informacions d'interés, i encara voldriem saber coses de les Exposicions fa poc inaugurades. Resten els articles dels nostres admirats directors espirituals i les recensions de conferencies.

Fins que amaine la faena a les redaccions no podrem enterar-nos amb poc esforç de tot el que passa al món cada vint-i-quatre hores...

¿Quánt estarem contents? Si hi ha poques coses d'interés bescantem el diari; si n'hi ha massa protestem de l'acumulació. No obstant, hi ha un remei: la secció documental. No és la secció índex a la manera de "El Debate" ni el resum a la manera de "La Publicitat". És l'article documental del dia a la manera antiliteraria que Salvador Dalí fa des de París, però sense eixir del clos parisién, de vegades sense eixir del cabaret o del carrer on el cabaret fa la seua ebullició moderna.

Un article-cocktail per probar si amb ell ens acontetava la premsa diaria.

Carles SALVADOR

GLOSARI

¿Sugestió col·lectiva?

Les curacions del doctor Asuero, que tant han fet parlar, ja han sugestionat el poble. Si cura o no cura per suggestió, el cas és que la gent creu que les curacions existien. Hi ha una suggestió col·lectiva ara per causes mèdiques. El poble, que tan fàcil és de portar en ocasions, ha manifestat una vegada més l'esperit sencill que Deu li ha donat. Aquesta condició de l'ànima popular és igual aquí que a Rússia, per exemple. Lenín, cauteritzant la branca burgesa del seu poble, va aconseguir que la paràlisi de la branca obrera, amb tota la seua ramificació, deixara d'existir.

El poble rus va sugestionar-se. Cregué que els mals havien estat curats miraculosament. Adorà Lenín. El reuma rus, però, subsistix.

Jo no diré que el doctor Asuero siga un revolucionador de la terapèutica i que els malalts seguixquen reumàtics. Pot ser no.

El que vull constatar és la facilitat amb que el poble se sugestiona.

—¡Ja estem salvats!—criden. Tot alló vell no res val. Ho diu tal persona. Hi ha proves. Es segur. Podem dormir tranquils. El doctor ens cauteritzafá en ésser hora oportuna i tals i quals enfermetats, dolors i penes desapareixerán per miracle.

No i no. Es prompte. No debien ésser així, tan sencills. Però ho som. I el que ens sembla pitjor: ho serem.

La suggestió política russa, com la suggestió mèdica ocasionada per la centraterapia, me fa pensar en la suggestió que en materia pedagògica alguns mestres no oficials están interessats a produir.

—Aquell mètode de les banderetes—per exemple—és la cosa millor per a fer discurrir l'infancia.

I la gent ompli els col·legis on per mig de banderetes ensenyen als nens multituds de coneiximents.

En veritat, les banderetes no aprofiten per a ensenyar, sino per sugestionar els pares.

Jo voldria que el procediment curatiu del doctor Asuero curara, com havera volgut que el procediment Lenín haguera curat Rússia.

Sense suggestió. Per no tornar a la paràlisi.

Carles SALVADOR

GLOSARI

Sionisme

Tenim a les mans un llibre ple d'interés, "El Sionisme", redactat per el pare Voltas, ben conegut en Castelló per les seues predicacions. Es l'història del moviment judaic, que avui va dirigit a repoblar la Palestina, a refer la llar, a crear l'Estat judeu, ja que ha estat sempre un poble, una nació escampada per el món i que ha sufrít persecucions en totes les èpoques, tant a orient com a occident.

No és la primera vegada que ens ocupem del moviment judaic. Com

a rassa perseguída té en nosaltres un cor comprensiu, i si la Palestina estiguera en les nostres mans als judeus l'entregariem.

El pare Voltas ens fa tornar a dir quatre paraules, ara que per conèixer el seu llibre tenim una major conèixença del problema hebraic.

Els judeus formen un poble digne de major sort. Es religiós, espiritualista, molt intelligent, artista, pensador, polític. Els judeus han estat pintats avans i són, naturalment, com qualsevol altre poble de millor fama. Han estat pintats antipatsiotes i són, potser, més que cap altre poble, adoradors de la seua terra, la Palestina. Els noms de Sió i Jerusalem, per eixemple, encara els fa sospirar d'enyor.

Aquesta descripció, feta per un frare intelligent i savi com el pare Voltas, tan conèixedor d'orient, fa pensar en la mesquinesa d'esperit de tants cristians antisemites amants a tota hora a obrar contra els judeus—a tallar-los el coll— que aspiren a poblar la terra dels seus avis.

Reconegam la suficiència i la comprensió del simpàtic i enterat pare Voltas.

Carles SALVADOR

GLOSARI

El vot de les dones

Aquesta nit he rebut la primera impressió de les eleccions angleses. Una de les incògnites és el vot de les dones. També ho és el vot dels homens en tota elecció, naturalment, però ara les dones, la manifestació política de les dones angleses és ple d'un interès mai vist.

L'impressió és que les dones s'han dedicat a votar pel matí. Bona senyal. Senyal d'enteniment. Els actes de ciutadania s'han de fer prompte amb la soltura que dona la llibertat d'acció.

Ací el dia ve tingam eleccions també votaran les dones. No totes, és cert. Per alguna cosa s'ha començat. Prengam el que nos consedixquen i fem bon us dels drets.

Tinc la temor personal que les dones d'ací no se produiran com les angleses. El matí el dedicaran a l'església i a la cuina. Per la tarde, i com qui va a fer visites, visitaran els col·legis electorals. Parle d'allò que més conec, i és de les dones de poble. D'aquells pobles que en les antigues eleccions els homens que vivaven pel matí eren els que el càrrec portava del braç.

Carles SALVADOR

4-VI-1929

GLOSARI

Contra els tòpics

Me plau recordar ara l'investida que contra el tòpic "pensat i fet", atribuït als valencians, al caràcter valencià, feu el magistral orador senyor Benavent en una festa de poesia.

Me plau perquè jo tinc una personal aversió a les frases fetes, als llocs comuns, als tòpics. Quan jo mateix me pose a desfer-ne algú sent un goig immens. Quan veig que un altre posa un tòpic damunt l'enclosa de la dialèctica i amb el mall del raonament el desfa, el meu esperit s'ompli de satisfacció com una esponja s'ompli d'aigua.

Quin goig no seria el meu en veure el senyor Benavent triturant el tòpic tan repetit de que el poble valencià és poble de "pensat i fet". I no; els valencians, per a aconseguir un èxit esclatant, treballen com qualsevol altre grup de ciutadans del món. Les mateixes faltes josefines—dria l'orador—necessiten l'organització de tot un any, organització que res no té que envejar a altres del comerç o de l'indústria.

La frase és bonica, és eufònica, curta i tallant. El poble l'ha admesa sense pensar. L'ha trobat feta, li ha agradat i la repetix. Però no inclou sino una veritat relativa, una veritat llunyana. No pot ésser aplicada com a definició del caràcter d'un poble que treballa a la manera del nostre poble.

Seriem un poble de desvagats i de despreocupats. Les nostres obres serien massa imperfectes al fetge filies de l'acció repentina. I no serien durables.

Penseu, lectors, quines coses ha creat el geni valencià que siguen pròsperes i dignes d'homens i naixcudes sota el signe d'un "pensat i fet".

Ninguna.

CARLES SALVADOR

GLOSARI

Dones de Catí

No volem parlar de les dones d'ara ans de les dones catineses de fa unes centúries. I més que de les dones, dels noms de dono, d'aquells noms graciosos, ja perduts, no hem si per a sempre, que florien com roses en un jardí en les cases senyorivoles del Catí Medieval.

Na Dolcina, Na Martineta, Na Resplandina, Na Violant, Na Companyeta, Na Ermesenda, Na Gençana, Na Novelleta, Na Jacmeta...

Noms per a dones que asomaven la faç pàlida—blancor de lluna—en guaitar el carrer des dels finestrals gòtics dels carrers silenciosos, cavallerescs, de Catí. Noms per a dones que escoltaven la prédica tota imatjada de Sant Vicent Ferrer i que contemplaven pintures de Jacomart.

Noms d'una incomparable dolçor, d'amor familiar, que s'han de pronunciar amb el somris als llavis i l'alegría al cor.

Noms plens de feminitat i poesia. Adorables noms de, sens dubte, adorables i adorades dames catineses que filarien lli i recitarien balades mentres els marits, germans i fills corrien món traficant la llana i la seda.

Noms de dono justos per a cases d'arquitectura gòtica.

Carles SALVADOR

6-VI-1929

GLOSARI

Imperfeció humana

Front a la mar, i esguardant els peixos i les gavines, fon que vaig comprendre un dia la tragedia de l'imperfeció humana. Als homens els falta les ales per a volar i les branquies per a viure sota l'aigua. Són aquestes les imperfeccions físiques més grosses, les que més fan adonar-se de lo avara que ha estat la Natura al crear-nos. Ens manquen sentits i habilitats instintives. Però el volar i el nedar com les aus i els peixos és de tanta necessitat com el caminar i moure els braços.

Els panxacontents tot ho troben be. Els agrada el món tal com l'han trobat. Per ells ni s'havera inventat la roda, base de tot maquinisme, ni l'avió, ni el submarí. Forem encara en la prehistoria de la nostra historia i alabaríen aquell estat de selva.

Altres no están contents, i si no se desesperen és perque tenen el cor massa bo, i el raonament, i l'intel·ligencia, aquesta raó que sembla, més que per a viure be, per a viure mal als germans que trobem prop.

La possessió submarina de la mar ens donaria un mitjà d'evasió, i la de l'atmosfera d'elevació de carn i esperit. Som imperfectes perque la Natura no ha vullgut donar-nos el que no ha negat als animalons, que són felisos precisament perque no tenen us de raó.

Aquesta és la tragedia de l'imperfeció humana.

Carles SALVADOR

8-VI-1929

GLOSARI

Asteriscos

La Hurissima, damunt de la gavieta de carnisser de la mitja lluna, fa patir. Podria tallar-se els peus.

* * *

Sempre que busquem el banderí de l'Ossa menor ens ix al peu la femenina constel·lació de Casiopea, que demana, posada en creu, l'afinada d'una mirada.

* * *

Als vicis literaris dels goetoides s'oposen les virtuts subconscients dels poetes. A la imaginació s'oposa l'inspiració, com a la luxúria s'oposa la castedat.

* * *

Des de que les nostres dones han acurtat les faldilles les fàbriques de sabó von movent més pastilles.

* * *

L'acacia, arbre urbà, traç uns rams de flor, labiada, blanca i perfumada com la boca puríssima dels infants.

* * *

El sol no es pon; tors el coll, per dormir, damunt el coixí de la tarde.

Carles SALVADOR

9-VI-1929

GLOSARI

ANUNCI

Per moralitas d'autor és costum que els autors no escriguen crítica sobre les propies obres. No crec que per força hagueren d'alabar-se. Però està mal mirat. És la crítica i el lector qui sembla té els drets del comentari públic. L'autor no ha de fer més que baixar el cap i sofrir, si les hi ha, les bastonades. Si hi ha elogis s'han d'aguantar amb els ulls baixos també, per humilitat.

Clar que Víctor Hugo i altres grans i mitjans escriptors han usat i abusat de la propaganda escandalosa de llurs obres, però això no és corrent. En general, qui manco parla d'una obra és l'autor.

Els autors de teatre han trobat últimament una vàlvula per a eixir del corrent. Han trobat el periodista d'interviú que per servir al lector de diaris demana a l'autor mateix un judici de l'obra en vespres d'estrena.

Hi ha el cas de l'escriptor E. Giménez Caballero, que en ocasió del seu "Yo, Inspector de Alcantarillas" se criticà ell mateix, manifestant que aquella era la primera crítica que del seu llibre se fea a Espanya després de les moltes que a l'extranger s'havín publicat. És trist això, no obstant la circumspecció obligada per moralitats d'autor.

Jo, que també soc autor de llibres, ara que tinc en els tallers de l'Armen-got un aplec de poemes, vullc fer un anunci, no una crítica. L'anunci potser m'estiga permés.

Se posará a la venda d'ac' pocs dies. Se titula "Vermell en to majos" i és de l'escola dita d'avanguardia.

Més que un llibre anuncio un fill meu que l'estime com si fora de carn i ossos. I com a fill desitje que vinga al món precedit de les meues salutacions paternals.

Tres pessetes en llibrerías.

Carles SALVADOR

11-VI-1929

GLOSARI

BALDWIN

En pobles de sensibilitat política poden donar-se casos com el de Baldwin, primer ministre anglès dimitit per derrota dels conservadors, qui té un fill que ha estat elegit diputat pel partit laborista, triomfador.

En pobles i en famílies.

Baldwin, fill, laborista, contra Baldwin, pare, cap dels conservadors, no ens entranya massa.

El que ens faria posar els ulls com unes taronges és un Pérez, fill, liberal, contra un Pérez ministre dels conservadors.

I és, segurament, que en algunes latituds els fills de les grans figures polítiques naixen ja amb el credo dels pares. O al menys—en temps d'eleccions—se deixaven "encasillar" sense conviccions ni entusiasmes. Anaven allavors al Congrés com qui va al cinema de moda i prenien una acta de diputat com si fora un abonament a les funcions del Teatre Real de Madrid. Els mals-de-cap polítics els passava el pare i el fill no tenia més que seguir la tradició familiar i heretava l'epítet polític com un títol de noblesa més. Així, els fills, duts per l'impetu dels pares, aplegaven a unes envejables altures.

En el cas de que el fill no pensara com el pare el costum era no intervenir en la política del país. Els drets de ciutadania eren deixats a un racó perquè ningú no li diguera descastat.

En pobles, famílies i individus de sensibilitat política pot donar-se casos com el cas Baldwin: el fill derrotant el pare.

Carles SALVADOR

12-VI-1929

GLOSARI

Comentaris

Hem llegit, en l'espai d'una setmana, uns comentaris de diferents comentaristes sobre una mateixa persona, sobre la poesia d'un mateix autor: Rafael Alberti.

Cada comentari lligcava per el seu asfalt, i mentres ú posava de volta y mitja, con solem dir, el poeta, altres l'alabaven fins col·locar-lo en la més alta cima de la poesia lírica.

"Azorín" creu que la poesia més bella, més fonda i de més perspectives ideals del Parnàs enpanyol l'ha escrita Alberti i se titula "El Angel de los números". Un altre crític considera l'Alberti com un degenerat—literariament—i si me deixeu interpretar el sentit de l'article, com un mal patriota.

No caldria dir que estic, en aquest cas, al costat d'"Azorín". No conec tota l'obra de Rafael Alberti, per moltes raons; però com hem escrit alguna cosa—el títol d'un poema—relacionada amb els números, me ve a la memoria aquell poemà albertià d'Alberti dedicat a Harild Lloid, estudiant una estrofa del qual—potser la més pura i bella—diu així:

"29, 28, 27, 26, 25, 24, 23, 22.

Linisme. Abstracció. Jo m'en vaig del braç d'"Azorín" a saludar Rafael Alberti.

Carles SALVADOR

GLOSARI

La política y la indumentaria

Gracies a Deu la cosa no és en casa nostra. Es a Italia. Es la indumentaria femenina la que reb el mot d'ordre. Es la falda curta de les dónes feixistes.

Peró ¿sabem quàn comença a curtejar la falda? ¿Qui sap quàn és llarga una falda?

Pareix que el terme mig ha estat col·locat al genoll. Allí per on se dobra la cama se dobra la vergonya. Falda més curta que el genoll: poca vergonya. Falda més llarga que el genoll: molta vergonya. Molta: moralitat femenina. Poca: immoralitat.

I no. Una dóna ensenyará o no les cames segóns la moda. Ara, pareix que les ensenyará o no segón la manera de pensar políticament. Sempre han hagut dónes immorals; fins quan la falda arrossegava per terra. Ara també hi ha virtuts. Si no creguerem en que hi ha dónes virtuoses haurien de pensar en el fracàs d'unes doctrines que han de prevaléixer en tota época.

Sentim l'intervenció de la política italiana en la indumentaria femenina per aquelles dónes que apleguen a dubtar si allargarán la falda o acurtarán l'adhesió al Duce.

Eixercís tan estimables tiranies la moda que tot podria passar.

Carles SALVADOR

GLOSARI

El calendari

Dels projectes de reforma del calendari comà el que més m'agrada és el referent a la creació d'un mes nou. Un any de tretze mesos serà un any més llarg que els anys actuals. S'allargaria

la vida en força de la il·lusió, evidentment; però com és la il·lusió qui tan-tes coses desagradables ens fa plerents aquesta de viure més, obté totes les meues simpaties.

S'allargaria la vida així com augmentaria la riquesa, el benestar social per tant, si els duros, a una ordre, tingueren sis pessetes. Hauria més persones riques, més millionaris sense fer més pobres.

Les il·lusions, encara que siguin filles de la paradoxa, com les anotades, satisfan casi com la realitat. La realitat, però, satisfà plenament quan no és adversa a la il·lusió mantinguda.

Una reforma del calendari en el sentit de fer-nos creure que la vida se allarga i que els dies de treball s'acurten tindria una acceptació unànime, sobre tot en els treballadors. Els homens que tracten d'aprofitar totes les hores del dia i algunes de la nit, encara, són aquells que allà en el fons de la seua ànima tenen encesa la flama de la il·lusió que espera ha de vindre un dia que no haurán de treballar.

Jo, al menys, si treballe hui amb afany és per vore si demà—el demà immediat en la fulla del calendari—puc passar-me el dia una cama damunt de l'altra contemplant el passcig de les núvoles.

Pero les núvoles passen i jo escassament les miro per el rabet de l'ull.

Carles SALVADOR

15 - VI - 1929

GLOSARI

Estudiant honorari

Quan el torejador don Juan Belmonte lidiava toros a benefici de la futura Ciutat Universitària madrilenya veia jo una acció digna d'imitar i d'alabar. Els estudiants han manifestat agraïment i ara en un pergami, tot orlat, el nomenen estudiant honorari.

Una cosa paga l'altra, ¿veritat? Doncs no. D'estudiants honoraris estem mancats, però d'estudiants efectius més encara. Fa falta que sobriuen més llibres; que hom escriga més. Estem lluny d'aplegar a superar el record bibliogràfic anglès, el major, per ara, que se coneix al món.

El fer estudiants honoraris caldrà que no se repetisca. Cauríem en el vici de ser millor, més desitjat, el ritul d'honor que el d'efectivitat.

No voldria que aquestes paraules tingueren un sabor de crítica. Me pareix prou raonada la determinació dels estudiants generosos vora don Juan Belmonte. Me pareix bé perquè l'estudiant d'honor és un lidiador de toros, jo que soc antitaurófil. Crec que és a l'única espanyolíssima professió que li ve con anell al dit, perquè en ella és possible guanyar la gloria sense saber llegir ni escriure.

El que no estaria gens bé és que ara, per tornes, l'"Asociación de toreros" nomenara "torero honorario" a algun estudiant si no és després d'haver fet exàmens d'ingrés en una càtedra taurina i obtingut l'aprobació o el "sobresaliente".

Carles SALVADOR

19-VI-1929

GLOSARI

FRANKLIN

No tinc a la mà l'Enciclopedia Espasa-Calpe. Podria anar a buscar-la a la Biblioteca Municipal d'aquest poblet, en s'arregieren els volums damunt uns bancs n'espera de l'armari, que ja tarda massa, i que els lliurarà de la pols i de possibles desgracies. No tinc a la mà l'Enciclopedia, i ho sent, perquè ara podria fer un estudi comparatiu del Franklin físic i el Franklin torejador. Aquest últim me'l sé de memòria, i aquell—¡ai!—me s'ha oblidat prou, segurament perquè era un home útil a l'Humanitat. ¿Per qué les coses inútils ens afalaguen més?

Hi ha ara per aquestes terres un senyor nordamericà, Sydney Franklin, que fa l'ofici de matar toros i que, segons els enterats, fa la cosa prou bé. Estem d'enhorabona, puix. Els estrangers s'interessen per les festes braves i fins els ianquis se dediquen a este esport decadent. I tenen trassa. La veritat és que la faena no precisa ninguna condició ètnica i que tan torejador pot ésser un trianero com un siamés i com un nordamericà o un ucranià. Qualsevol xicot ansiós de notorietat, teatralisme i diners la pot fer si al mateix temps sent eixa inexplicable, innata i immoral tendència al suïcidi que poseixen els lidiadors de reses braves.

M'agradaria tindre ocasió de vore torejar eixe ianqui per constatar de "visu" si tenen raó els torejadors nostres quan se donen una importància tal que sembla que el món sense ells patiria desgracia parella a la desaparició de l'aire, de l'aigua i del foc.

Carles SALVADOR

20-VI-1929

GLOSARI

Teatre valencià de Art

Un periodista, José Alcira, especialitzat en coses de teatre, diu a "Las Provincias" de Valencia, que per a traure el teatre valencià del marasme en que viu s'hauria d'anar a la creació del teatre valencià d'Art.

El tema es periodístic. Vullc dir que es interessant per a tots: públic, autors, actors i empreses. Interessant i oportú. Alcira no ha terminat d'exposar les idees i en ser hora potser digam la nostra paraula perquè l'art dramàtica com element de cultura del poble me captiva més el cor i la voluntat que no la literatura que els poetes valencians están cultivant.

Avui només me cal felicitar aquest senyor que aprofita el moment actual per a parlar llargament de la qüestió. Es ara el temps de crear el teatre de Art perquè és demostrat que hi ha joves escriptors valencians intel·ligents, cultíssims, amb credos estètics que poden passejar el món i amb sensibilitat destacada i aplaudida que si intentaren fer teatre i algú conseguirá posarlo en contacte en el públic l'escena valenciana eixiría de l'aberració del joguet còmic, del sainet de carreró sense surtida i de la comedieta amb gotetes corrosives de sentimentalisme tronat.

Fa temps que tinc el desig de fer un balanç del teatre de fa deu anys. Es un desig que se va fent imperiós. Me retinc tot quan puc...

Benvinguda l'aportació del senyor José Alcira. Es un tema viu, ric de suggerencies i de possibles rendiments culturals valencianíssims.

Amb el meu abraç l'enhorabona.

Carles SALVADOR

21 - VI - 1929

GLOSARI

Carnet bibliogràfic

"L'Estel", la col·lecció de llibres valencians que llueix al cel de les lletres vernacles ha editat un llibre que és una taula valenciana-castellana de veus que usà el nostre altíssim Ausias March. La confecció és de Joan de Resa, qui, preceptor de don Carlos de Austria, fill de Felipe II, rei d'Espanya, vullgué aclarir l'abstrusa poesia del valencià enamorat de Teresa Bou, per a que el jove príncep real entenguera més al príncep cantor.

Es, doncs, un llibre per als lectors de March, i això no vol dir que no siga per als lectors dels altres clàssics i dels literats contemporanis.

don Salvador Guinot, qui estudia la paraula. Porta l'edició un sustanciós próleg de ternitat, l'autoritat del vocabulari. Joan de Resa fon un capellà castellà que vixqué, com pot suposar-se, en el segle XVI.

Se comprén que els jovers de "L'Estel" saben be el que es porten entre mans. Editar un tal llibre quan hi ha originals d'escriptors contemporanis que esperen el torn de publicació, és una senyal d'evidències: la que demostra que encara que jovers, no son egoïstes; la que no senten impaciències inútils i la que un sentit de reconstrucció, de renovació, de superació lingüística de la literatura actual és la norma de l'ideal del grup de "Taula".

Felicitats al notable prologuista i als editors.

A la memoria de l'autor la lloança del seu seny pedagògic.

Carles SALVADOR

GLOSARI

Higiene als hotels

Fa només uns dies que la "Gaceta" ha publicat una llarga disposició referent a l'estat del hotels, fondes i altres llocs públics. Disposició encertada que, al complir-se, donaràa lloc a una higienització bastant completa d'aquelles cases on, per passar molta gent, és bastant perillós de deixar-te els diners i endur-te una enfermetat.

Per motiu de les Exposicions de Sevilla i Barcelona, i per motiu de l'estiueig, són moltes les persones que se despassen i van a viure a un hotel, a un xalet. No és gens gustós de passar un dia o una mesada en unes habitacions on la curiositat és mínima.

Aigua, sabó, zotal, aire pur, alimentació sana i abundant, tot és necessari. Llit net de paràsits. Sales lliures de mosques.

I roba de llit neta.

Per a tindre neta la roba del lit hi ha gent que ha inventat un procediment poc curiós al primer colp de vista: netejar-se les sabates amb els llançols.

Clar és que si cada hoste fera tal cosa al marxar de la fonda obligaria al amo a posar sempre els llançols nets.

Es un procediment brut que se trans forma en sabó y llavadora.

Carles SALVADOR

S

GLOSARI
POEMA ACTUAL

I

S'evapora el verd
del blat
i clareja
el tany
sota l'espiga que grana.
La còlvia té el posat
d'un novell
esperit sant
sobre el mocador
tacat del bancal.
Les rosselles
van emigrant
cap al Nord
seguint la festa estival.
La lluna
esmoia la falç
en l'acer del cel
blau,
i la guatlla crida
—alegre reclam—
l'escopeta fumosa
del caçador afanyat.
Se evapora el verd
del blat
quan riu
la perdiu...

Carles SALVADOR

an
re-
to
el
se
re-
sa-
en-
li-
su-
ue
tar
to-
ña

po
los
do
ria
de
do
ter
tid
to
fal
se
lar
qu
fal
en
m
gu
pa
to
ta

GLOSARI

Historia de Vinaroç

Es quasi una necessitat que l'escriptor valencià siga un enamorat de les activitats polifacètiques. Ací tenim un mestre d'escola qui ha demostrat diverses vegades les seues dots, excel·lents, pedagògiques; les dots de narrador, les de novel·lista, les de contista, les de folk-lorista, les de poeta... Ara les de historiador. De tanta faceta activa jo me quede amb les de pedagog i historiador. Joan M. Borrás Jarque, que té molts pocs grams de poeta—¿és precis ser poeta?—, té uns quants kilos d'historiador. La seua millor obra és aquesta última: "Historia de Vinarós".

Amb una paciència propia per a la tasca ha buscat documents relacionats amb la seua ciutat nadiua i ha redactat un primer volum, al qual seguirán altres dos, on apareixen els actes més importants de Vinaroç i de gent vinarosenca.

Es un llibre escrit honradament. Sab trobar el relleu dels fets i de les persones. Ha sabut documentar-se i té una bona prosa—no massa treballada—literaria que va com l'anell al dit.

Com l'historiador no cal que siga poeta—la poesia, la fantasia, seria un perjudici—, Borrás Jarque ha aconseguit fer una bona monografia històrica.

Si aquelles diverses activitats que hem contrastat en el mestre d'infants eren probatures, ara ja pot fer camí per el que més li convé: l'història. Quan li conegueren el seu "Vendome" ja destacava la seua personalitat d'historiador. En "Las Villas de un Maestro" les pàgines històriques estan per dalt de les novel·listiques. Ara la demostració és més que clara. Borrás Jarque ha trobat el camí dels llorers.

Carles SALVADOR

GLOSARI

"Cambó" per Pla

La figura, interessantíssima, de don Francesc Cambó, ha estat l'últim interès de l'escriptor Josep Pla. El polític més alabat i discutit de Catalunya vist per l'escriptor més discutit i alabat d'aquelles terres germanes. Es el segon volum el que s'ha publicat ara. Falta, segurament, el tercer.

Historiar Cambó no és possible si no és tenint per fons la seua actuació política. Així, Josep Pla fa historia contemporània. De la qual les esquerres no ixen ben lliurades.

Peró no volem ara fer crítica de l'obra. Una altra cosa ens agrada dir. I és que Josep Pla haurà pensat tot escrivint el llibre que és ben certa la frase que diu: "No digues mai d'aquesta aigua no beuré". Perque ell, que tan mal ha parlat dels historiadors, ha vingut a oir les seues majors resonancies d'escriptor per l'historya, precisament.

Es un llibre que fa furor. Se venen a cabassos. Es un llibre ple de passió, com l'època que descriu. Hi ha moments dramàtics; amb el dramatisme que coneguerem en aquella setmana tràgica del canibalisme llerrouxista.

Ara tant com mai són útils els estudis sobre qüestions socials i polítiques. Que el lligca qui vullga. Qui el llegirà trobarà que fa olor a "memories de Cambó" redactades per Cambó i per Josep Pla.

• Carles SALVADOR

28-VI-1929

GLOSARI

Solsona, guitarrista

Vespres de Sant Joan la nit era una dama tota clara sota el xal blavós del cel. La lluna, alta, era la pandereta aràbiga posada a la punta d'unes mans invisibles. Hí havia, encara, enganxades al xal, unes perles de minsa claror.

Dins la clarícia erem a l'ombra d'un eucaliptus que asoma las altes branques al cristall d'una basa de rec per a hortes artificials. La natura, però, ben ufanosa. La foscor del tarongerals era plena de les simples cançons de les bestioles. El far de Penyíscola sospirava els rajos de sa llum, en feixos de sages, per damunt dels nostres sentits. Vinaroç, apartada, era en el repós de la festa.

Solsona començà, en aquest escenari de sensualismes tenebrosos, a desgranar en la punta dels dits la anímica fosforescència del "Capritxo árabe" de Tárrega, que filtrava's entre les cordes de la guitarra.

Tárrega ens tenia en presó de ritmes i melodia. Solsona capdellava els nostres esperits cap a la emocional interpretació.

* * *

Miquel Solsona, guitarrista, jove-níssim fill de Cabanes: us desitjo una mica d'ambició, la necessaria per a que us presenteu en públic amb el vostre interessant repertori en busca dels aplaudiments d'un públic cult, un públic de concers selectes.

Carles SALVADOR

29-VI-1929

GLOSARI

Revistes noves

Ja fa anys que va, però de fa poc temps a esta part que els editors de moltes revistes noves agafen el mateix clixé en anunciar l'aparició de llurs revistes

El clixé és el patriotisme. Demanen la subscripció per patriotisme. Així, quan arriba un imprés d'aquesta manera redactat, me pose cavilós. Perque si no me suscripc passe als ulls de l'editor com un mal patriota. I si me suscripc, penso que'l ser patriota—el tindre el títul de patriota, vullc dir—me costa sis, déu) dotze pessetes l'any. ¿Qué fer? ¿A quin cantó decantar-se?

El major dels mals és que la nova revista és prou fluixa, que té poca vida; que pagues tot un any i que te servixen dos, tres o quatre números. Allavors veus un tal desengany que al rebre un altre anunci semblant penses si no será el mateix editor qui está a punt de esténdret un altre títul de patrotisme.

Jo crec que hi ha qui abusa del clixé. I que el patriotisme ha de estar en l'editor i no en el suscriptor. I que no ha de dir que és per patriotisme que se fan les revistes.

La premsa s'ha de adquirir per interessar i per estar ben feta, material i espiritualment. Tracten de lo que tracten.

Ficar la paraula patriotisme com a ensenya d'una empresa particular és, al meu entendre, una immoralitat. La patria guanya poc de tals propagandes.

Carles SALVADOR

GLOSARI

Frare Bernat Oliver

No és d'ara aquest frare agustinià Bernat Oliver de nom. Es, relativament, antic; morí a Tortosa el 14 de juliol de 1348. Ell feu començar les obres de la catedral tortosina. Era naixent a València. Gran figura teològica, professà la seua ciència a l'Universitat valenciana; política, fou conseller del Rei Pere III i ambaixador; escriptor redactà en llengua llatina l'*Excitatorium mentis ad Deum*". Aquesta obra fou posada en castellà amb el títol "Espertamiento de la voluntad en Dios" a les darreries del segle XIV i cert anys més tard és passada al català amb el nom de "Excitatori de la pensa en Deu", per traductor anònim.

El que es d'ara és la nova edició. "Els Nostres Clàssics" la publica Pere Bohigas té cura del text, anotacions i glossari. Com a mostra de la classe de llatí que escribia el valencianet sinclouix un capítol.

Si és de remarcar l'autor del llibre, Frai Oliver, és d'alabar el gust de l'anònim traductor qui presenta una prosa clàssica, naturalment, per tots costats: belletat, harmoni, claretat.

Algú potser pensarà que els autors valencians estan de moda ja que més avint que no abans tenim ocasió de parlar d'ells. Res d'aixó. No és la moda. És que en ressucitar els llibres catalans antics no hi ha més remei que agafar els dels valencians per què esri-gueren molt i molt bé.

Quantitat i qualitat remarcables per més d'un concepte.

Carles SALVADOR

GLOSARI

El somni és vida

El professor Freud prou que ho té demostrat que hi ha molta vida en els somnis; potser la millor vida, ja que és el subscosciant qui, sense traves, se manifesta en els somnis. La literatura ha usat prou de la narració dels somnis per a explicar la psicologia de personatges novel·listics. Eugeni d'Ors escribí un llibre de somnis per fer uns estudis de l'ànima femenina.

El somni és vida. Els infants somnien. Conèixer els somnis dels infants potser fora convenient als mestres d'educació. Els alumnes de les escoles deuen redactar els somnis que han tingut per a que el mestre pugui estudiar millor l'ànima infantil.

Jo sé una escola on se fan exercicis d'aquesta classe. Per ara no poden fer-se públics. Diré, però, una generalitat: l'afany de diner.

Molts dels infants que han escrit els seus somnis han despertat amb una mà tancada i tenint dins d'ella un duro que, en realitat, no era més que unes gotes de suor.

La imaginària moneda ha estat salvada d'un incendi, d'uns lladres, d'una catastròfica navegació aèria... L'ansia dels diners no deixava obrir les mans.

¿Indicarà avarícia o ne probesa?

Carles SALVADOR

GLOSARI

El número 7

El número set es el més humà dels números. Es del escasos que satisfan l'intel·ligència. La humanitat li ve, segurament, de les set virtuts i dels set vicis que tots i cada u de nosaltres posem en joc per anar fent via entre la gent de les nostres relacions.

L'home practica cada dia una mica de virtuts i una altra mica de vicis en la vida normal. La barreja és un producte nou tot diferent de les virtuts i vicis d'on és fill.

De luxúria i castedat fem l'amor.

De la gola i de la temperança fem l'apetit.

De la supèrbia i l'humilitat fem la dignitat.

No vullc seguir. Aquestes cavilacions les desenvolupe en una novel·la que redacto ara i allí aniran en extens. Es a un altre punt on volia anar a parar i on me dirigixe. Deia, puix, que el número set és el més humà dels números. El seu grafisme bé que ho diu també. Sembla un banderí. O una antena. O un especial paraigües. Es un número amb cap i peus, ben plantat, una mica fatxenda.

Peró el seu més fondo sentit és un altre. Té l'apariència d'un pensador, cap-baix, en éxtasi de vida interior riquíssima. Es egocentrista, diria's.

En realitat está fent una acció prou distanciada d'aqueixes bones manifestacions. Está, perennement, contemplant-se el melic com un fakir hindú.

Carles SALVADOR

GLOSARI

Fer la maleta

Es ara l'època del any en que les famílies que poden s'arreglen la maleta per anar a passar quinze dies, un mes, fora, o be tot l'estiu. No sé com està la moda de l'estiuicig en terres valencianes. Ignore si la gent rica salta al Nord tocant la mar cantàbrica o si fuig a l'estranger. Ignore si la classe mitjana passa a un poblet veí o si busca la fresca obrint els balcons de casa i refrescant l'aigua en trossos de gel.

El qui ignora, pregunta. El que ignora i vol saber coses que no trobarà en llibres. Nosaltres voldriem saber una mica de geografia humana que ignorem. Volem, encara, fer un estudi. I com Deu dona faena al qui ja ne té—al qui no mai té faena és inútil donar-ne-, heus ací que nosaltres admetrem el material primari del nostre estudi.

Els lectors del DIARIO DE LA MAÑANA, per ser amics, ens donaran el material. No és per un passatemps propi de la canícula. Es per un alt interès que compendran totseguit vegem en altre lloc d'aquest mateix número l'enquesta que avui iniciem.

er la maleta per a passar l'estiu fora de casa és un acte trascendental. Voldrien dir-nos el perquè escolhim tal lloc per a estiuicjar?

Carles SALVADOR

GLOSARI

Asteriscos

El sol dels diumenges és un sol llavat i pentinat, de coll postís nou i de camisa neta i de sabates lluentes. Entra al carrer, s'atura al balcó i es penja a la galeria, cridant i rient, per dir als veïns que ell té festa.

El sol, desvagat un dia a la setmana, busca amics per traure-los dels catans feiners i portar-los al camp, al passeig, a l'aire lliure del cam d'esports. Si el diumenge plou els amics del sol el busquen per les sales de café, de cinema o de teatre, inconformats de no trobar-lo enlloc.

I, malhumorats, escampen per els carrers, en l'hora final de la tarde, la dolorosa negror dels paraigües i la vesta impermeable d'un dia de passió.

Eixes camés de fusta enfundades de seda que veiem als escaparates de les ciutats fan tant de be als infants que les contemplen com la més ben dirigida prédica del millor mestre moralista.

El nostre inconegut veí de la fonda que cada dia se gita a la matinada dona a entendre amb les seues sonores passes lentes que ha perdut la nit. Però ell voldria fer comprendre als decvetllats que és un home que sap el punt dolç de la vida.

Carles SALVADOR

10-VII-1929

GLOSARI

Vacances

Les vacances són fetes expresament per a treballar. Es un invent de la gent activa. Els homens que mai no necessiten el descans d'una mesada, de quinze dies. Els que se lleven del llit a les vuit del matí i no saben a quines hores de la nit podran colgar-se entre els llençols esperen l'estiu, les vacances de l'estiu per a canviar de postures, de treball. Tot l'hivern els rosega el cuc d'una tasca nova que han de complir-la durant les vacances.

Ben sovint l'afició i l'obligació no van paral·lelament per els camins de la vida de l'home; i quant així és les vacances de les obligacions deixen pas a les faenes de les aficions. L'afició, però, treballada continuament, ben prompte se transforma en part integrant de la personalitat. Que pren caràcters de tossuderia en obrir-se un paréntesi de descans en les hores de les obligacions.

L'home de lletres, de tasques intel·lectuals, no sap trobar una trentena de dies de tedi absolut. Una hora tediosa sap aprofitar-la, encara, per a produir, si altra cosa no, un moment de literatura o de filosofia.

Jo, per seguir les petjades, que tant me plauen, dels intel·lectuals homes de lletres, intentaré redactar un opúscul.

Una obra menuda sempre pot anar bé per a passar les vacances. De l'escriptor i del lector. Una obra breu té, entre altres, l'encant de que només començar ja estàs al final. És l'encant del jardinet que d'una vira estant contemples la vora oposta tot esguardant el conjunt i els detalls: la rosa i l'espina, la font i la núvola que passa pel cristall, el clavell i l'avespa, l'abet i la formiga.

Una obra petita, construïda de petites escenes estiuenques, té l'encant de cosa viscuda, observada. Es recorda fàcilment cada anècdota. Amb una certa gracia pot penjar-se als llavis enamorats de recontar les pàgines llegides—amb aquella mateixa gracia que se despengen de la ploma.

Anem a provar un opuscle estival, aquell que esperava la calor i les vacances per a ésser infantat llugera-ment, sense dolor maternal, però sense repics de campanes de bateig, perquè janaix amb el nom posat.

El llibret se titula:

L'esperit pel cel divaga

que és un vers d'un poema d'un poeta valencià, Francesc Caballero i Muñoz de nom, qui ja té la gloria i la fama guanyada.

Carles SALVADOR

(Drets reservats.)